

Vogels op het Noordwijkse strand

Hein Verkade

Inleiding

Het strand en Noordwijk worden meestal in één adem genoemd. De verhouding die Noordwijk met het strand heeft is de laatste paar honderd jaar behoorlijk veranderd. Vóór het ontstaan van de Jonge Duinen, zo'n 1000 jaar geleden, lagen de buitenste rijen duinen er als één brok natuur bij. Het was het domein van rustende, foeragerende en broedende vogels en zeehonden. De mensen woonden in Noordwijk-Binnen en richtten zich op de directe omgeving. Het waren voornamelijk boeren die de strandwallen en -vlakten bewerkten en hun producten in de naaste omgeving afzetten. De zee werd vooral als gevaar gezien en de aangrenzende duinen waren onvruchtbare gronden. Na het ontstaan van de Jonge Duinen gedurende de tweede helft van de Middeleeuwen veranderde die situatie. De veel hogere Jonge Duinen boden de mens meer veiligheid. Langzamerhand verhuisden een aantal Noordwijkers richting zee en stichtten er een bescheiden nieuwe nederzetting. Alleen mensen wier bestaan van de zee afhing gingen er wonen. Het dorpje bestond dan ook voornamelijk uit vissers en schelpenvissers. Het strand voor het dorp werd nu gebruikt om de schepen op het droge te leggen. Verder werd het strand weinig betreden. De nieuwe bewoners waren nog steeds voornamelijk landgericht. Tekenend voor deze situatie zijn de prachtige schilderijen en oude foto's uit het eind van de negentiende eeuw. De huizen dicht bij zee waren met hun voorzijde naar het oosten gericht, de straten lagen aan de binnenzijde. Aan de achterzijde van de huizen lag alleen een dammetje met gejut hout en de 'werft' waar de schepen lagen.

In de tweede helft van de Middeleeuwen werden ook de eerste waterschappen opgericht. Hun taak was het land te beschermen tegen het water. Hiervoor ging men het buitenste duin, de zeereep, als een soort natuurlijke dijk beheren. De dynamiek van het achtergelegen duin ging door het vastleggen van de zeereep goeddeels verloren. Het strand zelf bleef onder invloed van wind, zout en getij wel een dynamisch natuurgebied. De fauna van het strand zal er vermoedelijk weinig door beïnvloed zijn.

De Industriële Revolutie in de tweede helft van de negentiende eeuw zou voor de grote verandering gaan zorgen. De toegenomen rijkdom van veel Duitse industriëlen zorgde voor geheel andere verhoudingen. Door grote milieu- en stankproblemen in combinatie met toegenomen

rijkdom ontdekten zij de heilzame kust. Zij bouwden luxe zomerverblijven dicht bij zee. Hierdoor richtte men zich voor het eerst echt richting strand en zee. Er werd nu een weggetje achter de bestaande bebouwing aangelegd die vervolgens uitgroeide tot een heuse boulevard. Het is in dit licht begrijpelijk dat de nieuwe boulevard tot ver in de twintigste eeuw door Noordwijkers 'de Wurft' werd genoemd.

De badplaatsontwikkeling was een feit en voortaan zag men het strand en de zee als een uitdaging in plaats van een dreiging. Het strand voor het dorp werd steeds drukker, maar ten noorden en zuiden hiervan bleef het in het begin nog rustig. Pas na de Tweede Wereldoorlog werd ook het stille deel van het strand meer en meer geëxploiteerd. Toegenomen mobiliteit zorgde voor de aanleg van nieuwe strandslagen die met de auto bereikbaar werden. De rust verdween ook daar. Het was dan ook pas zo'n vijftig jaar geleden dat de laatste broedende Bontbekplevieren van het strand verdwenen. De nieuwe ontwikkeling nam zo'n enorme vlucht dat men het strand geheel als recreatiegebied ging beschouwen, waarbij natuurwaarden vrijwel genegeerd werden.

Is het strand dan geen natuurgebied? Deze vraag is pas sinds kort naar voren gekomen. Op heel bescheiden schaal probeert men op enkele plaatsen de dynamiek van het strand tot in de zeereep door te laten dringen. Ook het onderzoek naar de natuur op het strand begint vorm te krijgen. De strandwacht Katwijk-Noordwijk verzamelt gegevens over van alles wat aanspoelt op de kust. Ook de vogels komen in beeld. Sedert een veertigtal jaren worden stookolieslachtoffers geteld en gemeld. Deze tellingen zijn vooral bekend onder de naam 'stookpietentellingen'. Door deze aandacht lijkt het alsof het strand als natuurgebied alleen interessant is door alles wat er aanspoelt. Dit beeld is natuurlijk niet compleet. Het werd dus tijd het leven op het strand in kaart te brengen. De strandnatuur heeft zeker ingeboet door de massarecreatie, maar vogels komen er nog steeds in grote aantallen voor. Het idee voor vogeltellingen op het strand was geboren.

Methode

Omstreeks 1980 deed een nieuwe vorm van vogelonderzoek zijn intrede. Van bepaalde grotere vogelsoorten werden veel individuen voorzien van een kleuring met een unieke code. Vooral bij meeuwenonderzoekers werd deze methode snel populair. Het doel van de eerste strandbezoeken was zoveel mogelijk kleuringen af te lezen en

door te geven aan de verschillende onderzoekers. Zo kwam je erachter waar al die meeuwen op het Noordwijkse strand vandaan kwamen. Naast de vele ringcodes werden alleen opmerkelijke waarnemingen en zeldzame vogels genoteerd. Een bijzonderheid was een late Morinelplevier die op 16 oktober 1988 in een groep rustende Bontbekplevieren werd ontdekt. Ook werden op 27 oktober 1991 op het strand ten noorden van het dorp 35 Zilverplevieren waargenomen, een aantal wat tijdens de latere strandtellingen nooit meer benaderd zou worden. Op 26 november in datzelfde jaar werden daar 12 Bonte Kraaien gesignaleerd. Deze soort is inmiddels een uiterst zeldzame verschijning geworden in de regio.

Langzamerhand ontstond steeds meer nieuwsgierigheid om de gehele vogelbevolking van het Noordwijkse strand in kaart te brengen. De eerste complete telling vond plaats op 17 december 1998 plaats tussen de strandpalen 81 en 71. Dit betreft ongeveer het strandgedeelte tussen de vuurtoren van Noordwijk en de provinciegrens met Noord-Holland. Aan de zeezijde werden alle foeragerende en rustende vogels geteld tot en met de buitenste zichtbare zandbank. Aan de landzijde vormde de afrastering in de zeereep de grens. Dit betekende dat ook de vogels in de zee tussen het strand en de zandbank, in Noordwijk beter bekend als 'het kimmetje', werden meegeteld. Kleurringen bij meeuwen werden nog wel afgelezen maar vormden niet meer het hoofddoel.

De fiets is het vervoermiddel bij uitstek om in betrekkelijk korte tijd 10 kilometer strand te bestrijken. Alle tellingen vinden altijd plaats rond laagwater. Fietsen op het strand is vrij zwaar waardoor ook de (weers-)omstandigheden voor een belangrijk deel bepalen wanneer een strandbezoek kan plaatsvinden. Soms is het zand zo zacht dat er met de fiets geen doorkomen aan is en halverwege moet worden gestopt. Een heel belangrijke factor is de wind. Boven windkracht vier is het bijna onmogelijk de kijker stil te houden en tegen de wind in te fietsen over het strand. Een andere beperkende factor is de drukte op het strand. Zo is het onverantwoord om op zondag tussen de mensenmassa door te laveren. Op andere momenten is het dagelijks werk een probleem. De vrije maandagochtend is dus het meest geschikt. Genoemde beperkingen zorgen ervoor dat de verdeling van de tellingen een grillig patroon vormt. Soms lukt het maanden achtereen niet om te gaan en op een ander moment valt alles zo gunstig dat er soms twee of zelfs drie tellingen in een maand kunnen worden uitgevoerd.

Op 22 november 2006 is de honderdste telling aan het papier toevertrouwd.

Wanneer al deze tellingen per maand worden opgeteld is het verbazingwekkend hoe evenwichtig deze verdeeld zijn (tabel 1).

jan.	feb.	mrt.	apr.	mei	jun.	jul.	aug.	sep.	okt.	nov.	dec.
9	6	9	9	8	8	4	9	11	8	10	9

Tabel 1. Verdeling van de strandtellingen over de maanden van het jaar

De enige maand die uit de toon valt is juli.

Mooi zomerweer betekent massaal strandbezoek waardoor het zelfs op maandagmorgen onverantwoord is om te fietsen. Daar komt nog bij dat ook onze eigen vakantie meestal in juli valt.

Wanneer de omstandigheden en aantallen vogels het toelaten worden zoveel mogelijk alle individuen per soort geteld. Vooral in de winterperiode zijn de aantallen vogels zo groot dat de groepen geschat worden en vervolgens percentagegewijs verdeeld over de soorten.

Dit is regelmatig gebeurd met de algemene meeuwensoorten en de Drieteenstrandloper. Alle overige soorten zijn altijd geteld. Bij de tellingen vóór 2003 werden de aantallen over de gehele 10 kilometer per soort opgeteld. Op verzoek van SOVON werd nadien het getelde stuk strand in drie kavels verdeeld. Later bleek dat deze indeling tot nieuwe inzichten zou leiden.

Verstoringen

Het lijkt vrij eenvoudig een vogeltelling op het strand uit te voeren. Het gebied is duidelijk afgebakend, overzichtelijk en er verblijven een betrekkelijk klein aantal soorten. Dit ideaalbeeld wordt echter letterlijk verstoord. Het gehele strand wordt als recreatiegebied beschouwd en dat merk je aan den lijve. Zelfs op een relatief rustige maandagochtend is de verstoring nog zo groot dat dit het tellen en schatten van vogels soms tot een roulette maakt. Het lukt een vriendelijke trimmende dame met één grote en twee kleine jachthonden om binnen tien minuten drie kilometer strand geheel schoon te vegen. Hun goede conditie zorgt ervoor dat het zelfs op de fiets nauwelijks lukt deze optrekkende horde voor te blijven, laat staan dat je en passant de vogels determineert en telt.

Honden zijn met stip de grootste verstoorders van vogels op het strand. Gelukkig zijn de baasjes na uitleg bijna altijd bereid hun trouwe viervoeter even bij zich te houden en met een boog om een rustende groep meeuwen heen te lopen. Wanneer zij tijdens het praatje nog even door de telescoop een meeuw met een kleurring ontwaren maakt dit meestal diepe indruk. Wanneer je dan vertelt dat die meeuw als jong in Noorwegen is gerind en

helemaal naar Noordwijk is gevlogen blijft de hond soms nog kilometers lang aangeliënd..... het is vaak onwetendheid, geen opzet.

foto: Jan Hendriks

Naast honden zijn er vele andere voorbeelden van verstoring.

Natuurlijk is dat de recreant zelf, maar ook paarden en sulkes, en in mindere mate mountainbikers, auto's en laagvliegende helikopters. Tenslotte nog enkele curieuze verstoorders, zoals verwaaide ballonnen, roofvogels en de teller zelf. Het gebeurt nog wel eens dat de afstand tot een rustende groep vogels verkeerd wordt ingeschat waardoor zij toch nog het luchtruim kiezen.

Opvallend detail is dat de verstoring kleiner is wanneer je constant voortbeweegt. Langzaam doorfietsend blijven de meeuwen soms tot enkele meters gewoon zitten.

Veel verstoorde vogels gaan verderop weer zitten waardoor dubbeltellingen en gemiste groepen niet te vermijden zijn. Natuurlijk probeer je hier rekening mee te houden, maar gelukkig komt deze foutenbron telkens terug waardoor de tellingen onderling vergelijkbaar blijven. Het is verrassend dat uit deze chaos uiteindelijk mooie patronen tevoorschijn zijn gekomen.

Determinatie

Door de vele verstoringen en de grootte van de groepen vogels lukt het niet altijd om alle vogels op naam te brengen. Gelukkig zijn een groot aantal soorten zelfs fietsend zonder kijker te benoemen. Maar een snelle blik op een dichte groep sterns geeft al gauw een probleem. Zo kost het meer geduld om hierin Noordse Sterns van Visdiefjes te kunnen onderscheiden. Ditzelfde geldt voor Pontische- en (onvolwassen) Geelpootmeeuwen in groepen meeuwen. Het is soms ook moeilijk om het juiste aantal kleinere Stormmeeuwen tussen de

grotere Zilvermeeuwen te ontwaren. Kortom er zitten nogal wat haken en ogen aan een snelle en juiste determinatie. Echter de keren dat het wel lukt om rustig alle vogels te bekijken komen er nauwelijks Noordse Sterns, Pontische- en (onvolwassen) Geelpootmeeuwen in beeld. Toch moeten de totale aantallen van deze soorten vooral als minimumaantallen worden beschouwd. Buiten fouten door schattingen bij de algemene meeuwen en de Drieteenstrandloper zijn de overige determinaties en aantallen nauwkeurig te noemen.

Resultaten

Na 100 strandbezoeken staat de teller inmiddels op 235.368 vogels verdeeld over 51 soorten (tabel 2). De verdeling is wel heel ongelijk. Zo maken 39 soorten tezamen maar 0,2% van het totaal uit. Slechts 12 soorten vogels bepalen het strandbeeld. De Zilvermeeuw steekt met een aandeel van 61,4% ver boven alle andere vogelsoorten uit en kan met recht de koning van het Noordwijkse strand worden genoemd. Zij zijn altijd alom aanwezig. De Kleine Mantelmeeuw is een goede tweede maar komt met 11,2% een straatlengte achter de Zilvermeeuw. Alle meeuwensoorten tezamen geven met 88,9% van alle waarnemingen het strand met recht de titel 'meeuwenland'. De enige andere vogelsoort met een aanmerkelijk aandeel van 7,8% van het totaal is de Drieteenstrandloper.

Kijken we naar de aanwezigheid van de soorten tijdens alle 100 tellingen dan komen heel andere verhoudingen tevoorschijn. Natuurlijk staat de Zilvermeeuw met een aanwezigheidspercentage van 100% bovenaan. Direct hierna komen echter de Zwarte Kraai en de Scholekster met respectievelijk 98 en 94%. Dit betekent dat ook zij, hoewel in veel kleinere aantallen, vrijwel altijd op het Noordwijkse strand zijn te vinden. In dit licht is de status van de Geelpootmeeuw opmerkelijk. Met slechts 79 waarnemingen ofwel 0,03% van het totaal is deze soort wel tijdens 38 van de 100 tellingen waargenomen (tabel 2). Ook bij de Bonte Strandloper en de Zilverplevier zijn dergelijke verhoudingen terug te vinden.

De vraag is of onder die bijna kwart miljoen waargenomen vogels regelmatig dezelfde individuen zijn geweest. Een mogelijke indicatie hiervoor vormen de afgelezen kleurringen. De codes hierop zijn uniek en dus aan één individu gebonden. In totaal werden 225 kleurringen afgelezen tijdens de tellingen. Het aantal verschillende ringen betrof 167.

SOORT	Totaal	Percentage van het totaal	Presentie %	Maximum	Datum maximum	
Aalscholver	4	0	4			
Knobbelzwaan	1	0	1	1	9-9-2000	
Grauwe Gans	4	0	2	2	16-2-2002	13-3-2006
Rotgans	1	0	1	1	3-4-2006	
Brandgans	6	0	1	6	13-12-2001	
Bergeend	2	0	1	2	17-3-2003	
Krakeend	2	0	2	1	28-5-2003	15-5-2006
Zwarte Zee-eend	1	0	1	1	16-2-2002	
Scholekster	1601	0,7	94	168	13-3-2006	
Bontbekplevier	95	0,04	18	18	21-9-2006	
Zilverplevier	29	0,01	16	5	20-9-1999	
Kievit	2	0	1	2	16-1-2006	
Kanoet	12	0	3	10	30-1-2006	
Drieteenstrandloper	18467	7,8	79	1342	27-12-2004	
Steenloper	482	0,2	31	157	14-12-2005	
Bonte Strandloper	56	0,02	21	6	14-12-2005	
Kleine Strandloper	1	0	1	1	25-8-2003	
Wulp	1	0	1	1	22-8-2005	
Regenwulp	1	0	1	1	10-5-2006	
Tureluur	4	0	4			
Zwarte Ruiter	1	0	1	1	4-10-2004	
Groenpotruiter	6	0	3	4	2-9-2004	
Rosse Grutto	38	0,02	10	14	13-5-2002	
Watersnip	1	0	1	1	4-10-2004	
Kleine Jager	2	0	1	2	5-9-2005	
Kokmeeuw	18348	7,8	89	2555	15-1-2005	
Stormmeeuw	15729	6,7	90	2585	27-12-2004	
Zwartkopmeeuw	11	0	11			
Zilvermeeuw	144608	61,4	100	12435	27-12-2004	
Geelpootmeeuw	79	0,03	38	6	25-8-2003	23-8-2006
Pontische Meeuw	2	0	2	1	14-11-2005	6-11-2006
Kleine Mantelmeeuw	26435	11,2	88	5420	20-9-1999	
Baltische Meeuw	1	0	1	1	29-9-2003	
Grote Mantelmeeuw	3937	1,7	84	351	13-12-2001	
Dwergmeeuw	2	0	2	1	13-5-2002	18-8-2003
Drieteenmeeuw	5	0	5			
Kleine Burgemeester	1	0	1	1	17-1-2002	
Grote Burgemeester	1	0	1	1	1-8-2005	
Dwergstern	12	0	4	4	13-5-2002	
Grote Stern	890	0,4	35	154	1-9-2005	
Visdief	1911	0,8	36	273	16-8-2004	
Noordse Stern	7	0	4	3	25-4-2005	
Zwarte Stern	20	0,01	3	16	16-8-2004	
Zeekoet	1	0	1	1	17-12-1998	
Holenduif	2	0	1	2	6-9-2006	
Ekster	23	0,01	11	4	13-12-2001	
Kauw	247	0,1	53	22	27-7-2006	
Bonte Kraai + hybr.	17	0,01	13	2		
Zwarte Kraai	2252	1	98	74	18-12-2000	
Sneeuwgors	5	0	2	4	17-12-1998	
Witte Kwikstaart	2	0	2	1	8-4-2002	3-10-2005
Totaal	235368					

Tabel 2. Alle waargenomen vogels, het aandeel van het totaal en hun aanwezigheid

Dit betekent dat 35% van de geringde meeuwen al eerder was gezien. Koploper was Kleine Mantelmeeuw met codegroen EH80 die maar liefst 10x werd waargenomen.

Een bijzonder voorbeeld van een zichtbare vervolgwaarneming was die van een Drieteenstrandloper in zomerkleed in de winter. Deze vogel had vermoedelijk een hormonale klok die van slag was. Dit opvallend donkere vogeltje kon gemakkelijk in een grote groep Drieteenstrandlopers in licht winterkleed worden onderscheiden. Deze bijzondere strandloper werd in de winter van 2005/2006 drie maal tijdens een telling op het Noordwijkse strand gesignaleerd.

De grootste aantallen vogels worden in de winter waargenomen. De talrijke Zilvermeeuw is hier niet alleen verantwoordelijk voor, want ook de Stormmeeuw, Kokmeeuw en Drieteenstrandloper pieken in deze periode. Dit betekent niet dat iedere telling in de winter hoge aantallen oplevert. Zo werden er op 16 januari 2006 slechts 506 vogels op het tien kilometer lange traject geteld. Dit was een jaar eerder wel anders want toen zaten er op 15 januari 15889, ruim dertig maal zoveel! Aan top staat voorlopig de telling van 27 december 2004 toen maar liefst 16969 vogels op het strand werden geteld. Dat dit niet alleen aan de massa Zilvermeeuwen kon worden toegeschreven bewijst het feit dat ook de Stormmeeuw en de Drieteenstrandloper op die dag hun maximaantal bereikten (tabel 2). Vermoedelijk lokte het overvloedig aanwezige voedsel de vele vogels van verschillend pluimage naar het Noordwijkse strand.

De voorjaarsmaanden april en mei zijn doorgaans de stilste maanden op het strand. Wel is de soortenrijkdom dan het grootst. Dankzij verschillende rustende steltlopers en sterns was de telling van 15 mei 2006 met 20 verschillende vogelsoorten het meest gevarieerd.

Verspreiding over het jaar

De algemene soorten kennen een karakteristiek seizoensverloop. Hiervoor zijn alle tellingen per maand en per soort opgeteld en gemiddeld, ongeacht het jaar waarin de telling plaatsvond. Dit betekent niet dat er geen verschillen per jaar optraden. De reeksen zijn echter te incompleet om hierover betrouwbare uitspraken te doen. De verschillende soorten worden per groep behandeld.

Steltlopers

In totaal werden 16 verschillende soorten steltlopers waargenomen.

De Scholekster (*Haematopus ostralegus*) is het jaar rond op het strand te vinden. De aantallen van deze vrijwel altijd aanwezige soort (94%) zijn meestal

laag. Alleen in de maanden februari en maart zijn regelmatig grotere groepen op het strand te vinden (figuur 1a). Begin maart pieken de aantallen, maar deze nemen snel af naar het eind van de maand. Vervolgens zijn Scholeksters tot ver in het najaar schaars. Pas in november verschijnen er duidelijk meer op het Noordwijkse strand. Vermoedelijk verzamelen de plaatselijke broedvogels zich aan het eind van de winter eerst op het strand en in de graslandpolders om daarna hun broedplaatsen in de bollenvelden achter de duinen in te nemen. De laatste keer dat er een paartje Scholeksters op het strand broedde was in 1954 (Aartse et al 1973)

De Scholeksters op het strand besteden een aanzienlijk deel van hun tijd aan foerageren. Een aantal vogels gebruikt de Binnenwatering van Katwijk als hoogwatervluchtplaats.

De Bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*) is een schaarse maar regelmatige bezoeker van het Noordwijkse strand. Vooral gedurende de najaarstrek zijn over een betrekkelijk lange periode Bontbekplevieren te verwachten (figuur 1c). De Bontbekplevier heeft het langst standgehouden als broedvogel op het Noordwijkse strand. In 1954 werden over een afstand van 2 kilometer ter hoogte van Langevelderslag nog 8 nestjes gevonden (Aartse et al. 1973). De recreatiedruk werd echter snel groter want in 1960 wordt het laatste broedgeval gemeld. Op dit moment is curieus genoeg het strand bij de haven van IJmuiden de enige plek tussen Hoek van Holland en Den Helder waar nog jaarlijks enkele paren Bontbekplevieren tot broeden komen (van Turnhout & van Roomen 2005).

Zilverplevieren (*Pluvialis squatarola*) verblijven sporadisch op het strand en zijn behoudens de zomermaanden juni en juli in ieder jaargetijde aan te treffen. De kans hierop is het grootst in mei wanneer de soort massaal doortrekt richting de Waddenzee.

Drieteenstrandlopers met een Bonte Strandloper. foto: Jan Hendriks

De Drieteenstrandloper (*Calidris alba*) is de steltloper van het Noordwijkse strand. Met een aandeel van maar liefst 7,8% is hij na de

Zilvermeeuw en de Kleine Mantelmeeuw de talrijkste vogelsoort op het strand. Het is een echte wintergast met de hoogste aantallen van december tot februari (figuur 2). Tijdens vier tellingen werden meer dan 1000 drieteentjes genoteerd. De totale Oost-Atlantische populatie wordt geschat op zo'n 120.000 vogels (van Roomen et al 2005). Dit betekent dat in december en januari regelmatig 1% van de populatie op tien kilometer Noordwijkse strand zit. Gemiddeld verblijven in de winterperiode 5000-8000 Drieteenstrandlopers in Nederland (van Roomen et al. 2005). Hiervan zit dus zeker 10-20% in Noordwijk en ons strand is dus van groot belang voor deze soort.

Drieteenstrandlopers zijn in Nederland het talrijkst in de maanden mei, augustus en september (figuur 3). Vrijwel alle vogels zijn dan in de Zoute Delta en de Waddenzee te vinden. In deze maanden zijn drieteentjes maar sporadisch en in lage aantallen op het Noordwijkse strand aanwezig. Er zijn twee deelpopulaties te onderscheiden. De eerste groep vogels komt na de broedtijd naar de Waddenzee en Zoute Delta en vliegt daarna in de herfst door naar zuidelijker oorden zonder een tussenstop op het Noordzeestrand te maken. In het voorjaar (mei) gebeurt ditzelfde in omgekeerde richting.

Een tweede groep arriveert pas in de loop van de herfst op de Noordzeestranden, brengt daar de winter door en verdwijnt in het vroege voorjaar weer richting het hoge noorden. De eerstgenoemde populatie zou voornamelijk uit Nearctische (Canada, Groenland) gebieden afkomstig zijn terwijl de wintergasten op het Noordwijkse strand mogelijk een Siberische oorsprong zouden hebben (van Turnhout & van Roomen 2005)

De Bonte Strandloper (*Calidris alpina*) is het gehele jaar, behalve in juni en juli, in zeer kleine aantallen op het strand te vinden. Meestal bevinden de vogels zich in groepen Drieteenstrandlopers. Bonte Strandlopers voelen zich meer thuis in het slikkige waddengebied dan aan de zandige Noordzeestranden. Ook de foerageertechniek is duidelijk anders. Wanneer een groep drieteentjes voor een aanrollende golf wegrent kan de Bonte Strandloper dit meestal niet bijbenen. Hij vliegt dan een stukje boven de groep mee en landt weer wanneer de groep tot stilstand komt.

Steenlopers (*Arenaria interpres*) komen in veel kleinere aantallen op het Noordwijkse strand voor dan Drieteenstrandlopers. De verdeling over het jaar is echter vrijwel identiek (figuur 1b).

Rosse Grutto's (*Limosa lapponica*) zijn net als Zilverplevieren even sporadisch het hele jaar door te verwachten behalve in de maand juni. Ook Rosse Grutto's zijn het talrijkst op het strand tijdens de voorjaarstrek in april en mei.

Vermoedelijk betreffen het dan vooral verzwakte exemplaren die de lange reis naar de wadden niet in één keer overbruggen. Deze kleine groepjes zijn dan gemakkelijk te benaderen en strijken na verstoring meestal binnen vijftig meter weer neer.

foto: Jan Hendriks

Meeuwen

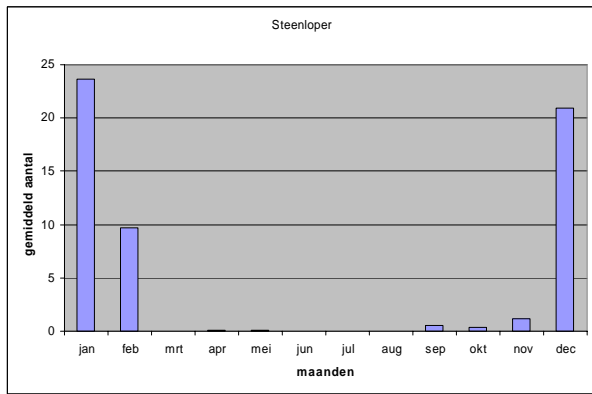
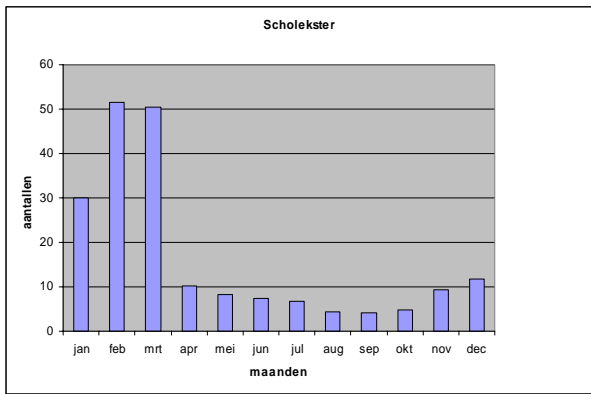
Meeuwen zijn alom tegenwoordig op het strand. Maar liefst vijf soorten zijn op 84 tot 100 % van de tellingen aanwezig. De aantallen zijn zeker in de winter soms duizelingwekkend hoog. Tijdens negen tellingen werden meer dan 5000 meeuwen genoteerd. Bij vier van de negen ging het om meer dan 10.000 meeuwen.

De Kokmeeuw (*Larus ridibundus*) is het talrijkst in de wintermaanden (figuur 1e). In maart nemen de aantallen snel af en de drie volgende maanden zijn zij nauwelijks op het strand te vinden. Aan het eind van het broedseizoen verschijnen er in juli ineens veel juveniele en ook adulte vogels. Deze verdwijnen ook weer en pas in december is de Kokmeeuw weer een zeer algemene verschijning. De Stormmeeuw (*Larus canus*) is ook vooral een wintergast. De piek in mei wordt veroorzaakt door het massaal voorkomen van onvolwassen vogels in mei 2006 (figuur 1f). De overige maanden is het een schaarse soort. De piek na de broedtijd, zoals die bij de Kokmeeuw optreedt, ontbreekt.

De Zilvermeeuw (*Larus argentatus*) is verreweg de meest algemene soort op het Noordwijkse strand met een aandeel van 61,4% van het totale aantal waargenomen vogels. Hun aanwezigheid wordt grotendeels bepaald door de beschikbaarheid van voedsel. Vooral winterstormen gevolgd door oostenwind zorgen voor een grote aanvoer van voedsel en Zilvermeeuwen. In een periode met aanhoudend rustig weer nemen de aantallen doorgaans weer af.

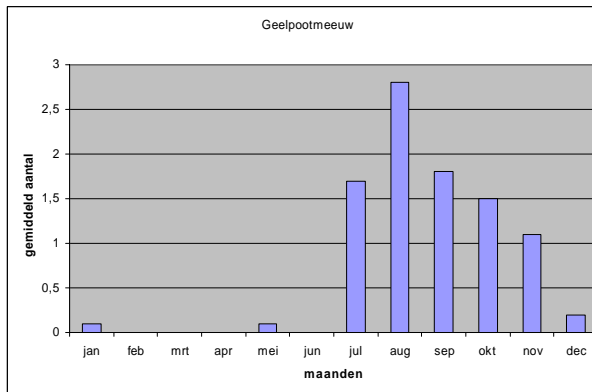
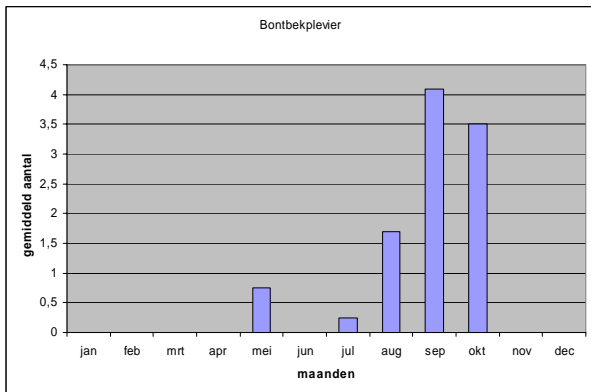
Gedurende de voorjaarsmaanden zijn er vooral onvolwassen Zilvermeeuwen te vinden op het strand. Net als bij de Stormmeeuw leidt het einde van de broedperiode niet tot een opvallende toename van

het aantal. Pas vanaf september wordt de Zilvermeeuw tot december steeds talrijker.

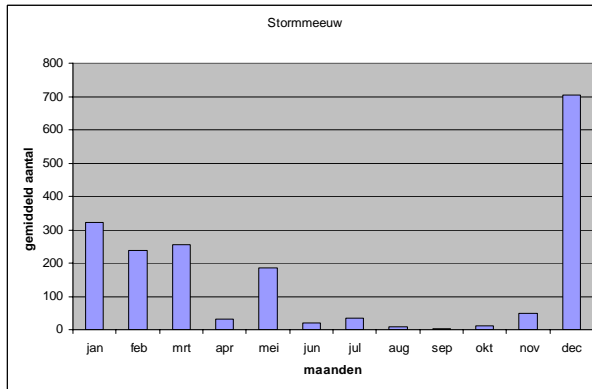
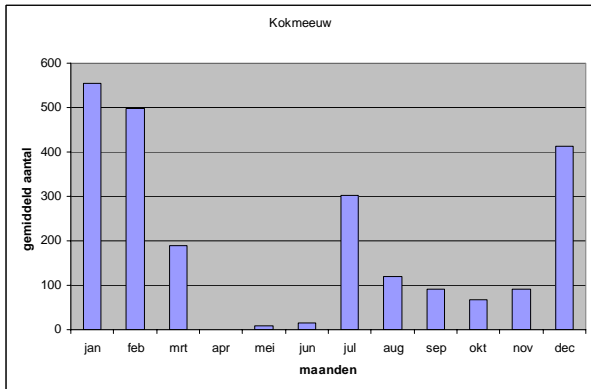
1a

1b

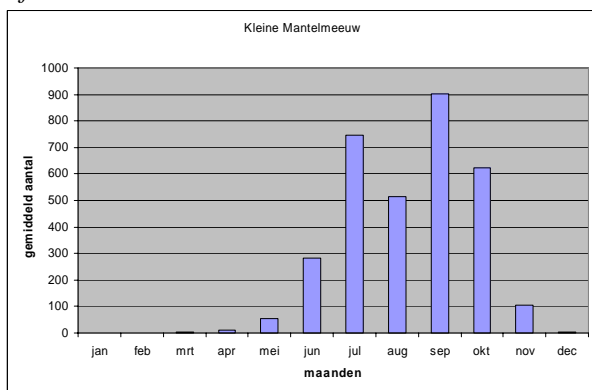
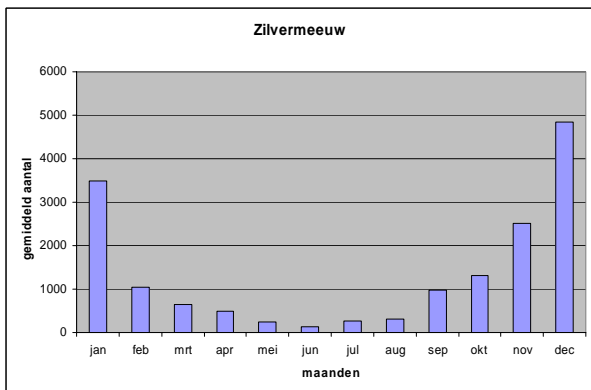
1c

1d

1e

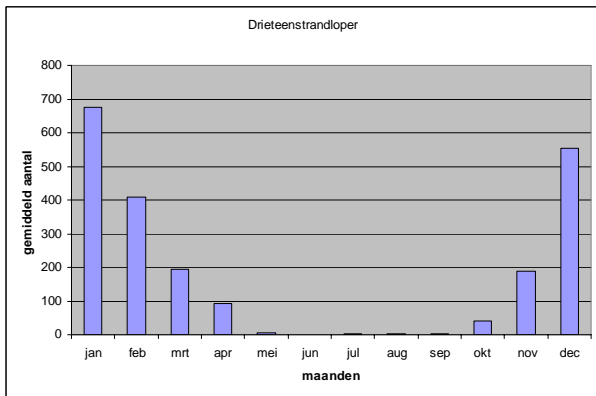
1f

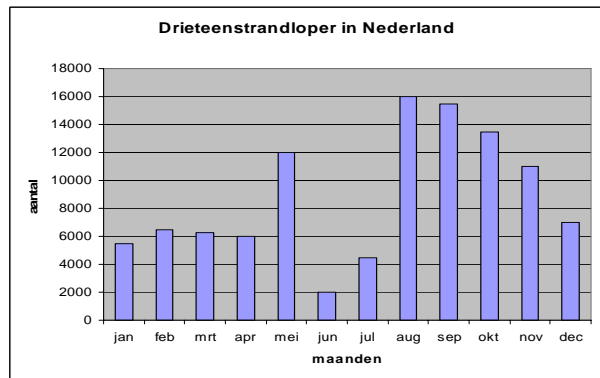
1g

1h

Figuur 1 a/t/m h. Seizoensverloop van Scholekster, Steenloper, Bontbekplevier, Geelpootmeeuw, Kokmeeuw, Stormmeeuw, Zilvermeeuw en Kleine Mantelmeeuw op het Noordwijkse strand tussen paal 71 en 81.

Figuur 2. Seizoensverloop van Drieteenstrandloper op het Noordwijkse strand tussen paal 71 en 81

Figuur 3. Seizoensverloop van Drieteenstrandloper in Nederland in de periode juli 2003 tm juni 2004 naar maand gerangschikt; juli 2003 volgt op juni 2004 (naar SOVON).

De Kleine Mantelmeeuw (*Larus graellsii*) is een trekvogel die vanaf maart terugkeert naar onze streken. Deze vogels vliegen gelijk door richting de kolonies en het duurt dan ook tot eind mei voordat er grotere groepen op ons strand verschijnen (figuur 1h). Na de broedtijd nemen de aantallen vogels verder toe. Deze worden aangevuld met vogels vanuit het noorden. Juist dan worden regelmatig vogels waargenomen die als nestjong zijn gekleurd in Noorwegen. In oktober trekken de meeste meeuwen naar Zuid-Europa om te overwinteren.

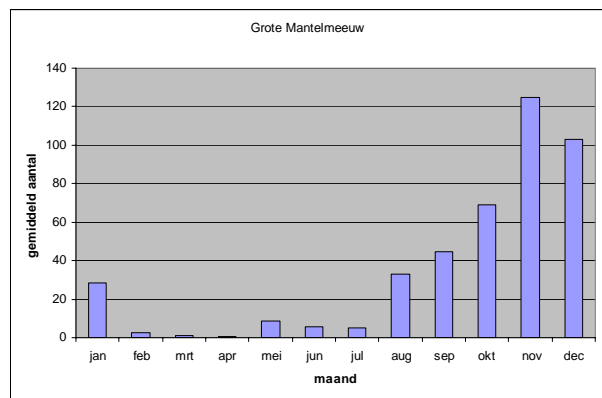
De Geelpootmeeuw (*Larus michahellis*) werd tot voor kort beschouwd als een ondersoort van de Zilvermeeuw. Deze soort rukt vanuit Frankrijk op naar het noorden.

Het voorkomen van de Geelpootmeeuw (figuur 1d) vertoont grote overeenkomst met dat van de Klein Mantelmeeuw. De wegtrek in het najaar lijkt iets geleidelijker plaats te vinden.

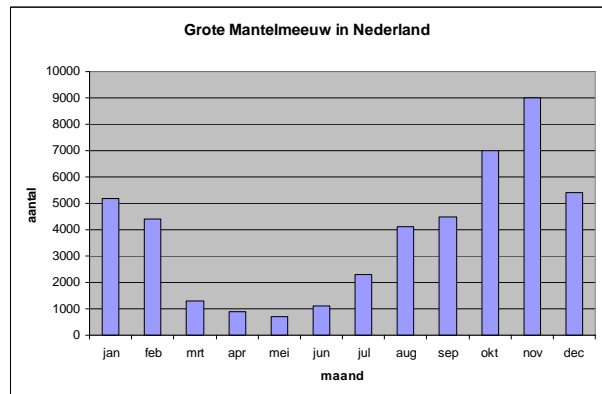
Grote Mantelmeeuwen (*Larus marinus*) staan bekend als de winterse tegenhangers van de Kleine Mantelmeeuwen. In werkelijkheid pieken hun aantallen slechts twee maanden na elkaar. De kleine zijn het talrijkst in september en de grote in november (figuur 4), wanneer de aantallen regelmatig de 200 overschrijden.

Grote Mantelmeeuwen komen net als Drieteenstrandlopers na de broedtijd uit het noorden naar onze streken om hier te overwinteren. In tegenstelling tot de Drieteenstrandloper vertoont het voorkomen van de Grote Mantelmeeuw op het Noordwijkse strand grote overeenkomst met dat in de rest van het land (figuur 5).

Alleen in de maanden januari tot en met maart is de soort in Noordwijk naar verhouding schaarser.

Figuur 4. Seizoensverloop van Grote Mantelmeeuw op het Noordwijkse strand tussen paal 71 en 81.

Figuur 5. Seizoensverloop van Grote Mantelmeeuw in Nederland in de periode juli 2003 tm juni 2004 naar maand gerangschikt; juli 2003 volgt op juni 2004 (SOVON)

Het zwaartepunt van de verspreiding in Nederland ligt in het Waddengebied (van Roomen et al 2005).

Van de overige meeuwensoorten is de Zwartkopmeeuw (*Larus melanocephalus*) het vaakst te zien. Nooit werd er meer dan één vogel gezien. De zomerperiode biedt de meeste kans om

deze meeuwensoort waar te nemen, de vroegste datum is 15 maart, de laatste 3 oktober.

Sterns

Sterns zijn echte zomergasten op het Noordwijkse strand. Vanaf eind maart druppelen de eersten binnen. Toch duurt het dan nog even voordat grotere aantallen verschijnen.

De Grote Stern (*Sterna sandvicensis*) keert als eerste terug vanuit zijn Afrikaanse winterkwartier. Het duurt echter tot juli wanneer het aantal pleisterende vogels op het Noordwijkse strand toeneemt (figuur 6). Vermoedelijk is het ontbreken van kolonies in de buurt hier de oorzaak van. Terugkerende vogels vliegen meestal gelijk door naar hun kolonies en blijven daar in de buurt tot de jongen uitgevlogen zijn. Daarna verspreiden zij zich langs de kust en bereiken grotere aantallen ons strand. September is hier de topmaand met soms meer dan 100 Grote Sterns in een grote groep rustend langs de waterkant. In oktober zijn zij vrijwel allemaal verdwenen. Toch blijven enkelingen soms lang hangen getuige een Grote Stern die zich op 31 oktober 2005 rustig zat te poetsen temidden van een groep Kokmeeuwen.

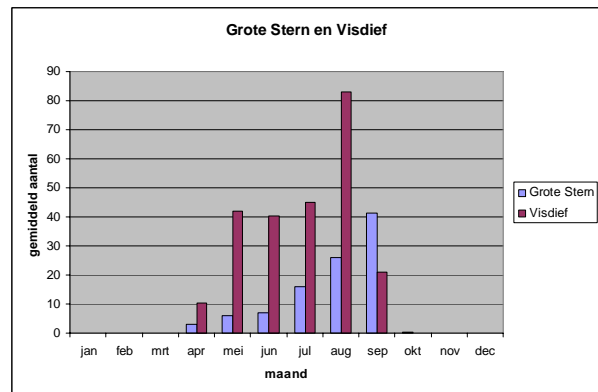
De Visdief (*Sterna hirundo*) keert in de loop van april massaal terug en verschijnt direct in flinke aantallen op het strand (figuur 6). Vermoedelijk zijn dit niet alleen doortrekkende vogels, maar ook broedvogels uit de omgeving die tijdens hun dagelijkse visronde het strand gebruiken als rustplaats. Op het dak van de bloemenveiling Flora in Rijnsburg broedt reeds jaren een toenemend aantal paartjes. De kolonie groeide van 37 paar in 2004 (P. Spierenburg 2004) tot 67 in 2006. Ook in het bollenland worden tegenwoordig groepjes broedende Visdiefjes aangetroffen. Zo bevond zich een kolonie van 17 paar langs de Loosterweg in Voorhout in 2003. In 2007 bedroeg het aantal dakbroeders rond 't Soldaatje' in Voorhout 44 paar (med. J.van Dijk).

Na de broedtijd verschijnen veel Visdieven met hun jongen op het strand. De aantallen lopen snel op in augustus, maar verdwijnen daarna snel richting het zuiden. Het maximaal aantal van de Visdief valt een maand vroeger dan van de Grote Stern (figuur 6).

Enkele malen werden Noordse Sterns (*Sterna paradisaea*) in een groep Visdieven ontdekt. Dit gebeurde alleen wanneer een groep sterns ongestoord kon worden bekeken.

De kans op een ontmoeting met Dwergsterns (*Sterna albifrons*) is het grootst tijdens de voorjaarstrek wanneer af en toe enkele vogels tussen de grotere sters rusten. Bijzonder was de waarneming van twee juveniele Dwergsterns op

een zandbank op 24 juli 2006. Zij werden regelmatig gevoerd door een oudervogel. Met een beetje geluk zijn Zwarte Sterns (*Chlidonias niger*) tijdens de najaarstrek op het strand waar te nemen. Opvallend was de waarneming van 13 vogels op 16 augustus 2004.

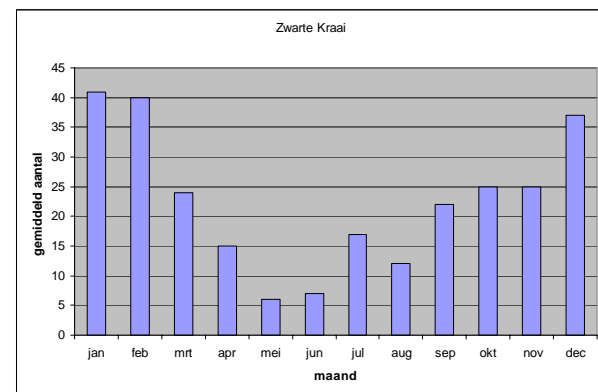

Figuur 6. Seizoensverloop van Grote Stern en Visdief op het Noordwijkse strand tussen paal 71 en 81.

Kraaiachtigen

Kraaiachtigen zijn de enige niet-watervogels die veel op het strand worden gezien.

Met 98% scoort de Zwarte Kraai (*Corvus corone*) na de Zilvermeeuw de hoogste presentie. De aantallen vogels staan echter in geen verhouding tot elkaar. Tegenover elke kraai werden 64 Zilvermeeuwen waargenomen!

Figuur 7. Seizoensverloop van Zwarte Kraai op het Noordwijkse strand tussen paal 71 en 81.

Gedurende verscheidene winters werden hybriden van Zwarte Kraai x Bonte Kraai (*Corvus cornix*) waargenomen. Deze vogels waren zeer waarschijnlijk afkomstig van een gemengd paar dat jaren achtereen in de Amsterdamse Waterleidingduinen heeft gebroed. De Bonte Kraai van dit paar was afkomstig uit een nabijgelegen vogelasiel (H. Verkade 2004).

Kauwen (*Corvus monedula*) zijn het gehele jaar op het strand te verwachten. De grootste aantallen kunnen in de zomerperiode worden verwacht. De Ekster (*Pica pica*) is veel zeldzamer en juist vooral in de winter waar te nemen.

Overige soorten

De Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*) werd tijdens vier tellingen op het strand aangetroffen. Het ging steeds om één vogel die al op grote afstand van de waarnemer op de wieken ging. Drie van de vier waarnemingen werden in juni nabij de provinciegrens gedaan.

Grauwe Gans (*Anser anser*), Krakeend (*Mareca strepera*) en Sneeuwgorz (*Plectrophenax nivalis*) en Witte Kwikstaart (*Motacilla alba*) werden twee maal waargenomen. De Grauwe Gans betrof beide keren een paartje, één maal in februari en één maal in maart.

Tenslotte zaten er regelmatig groepjes verwilderde postduiven. Deze vogels werden niet genoteerd.

Trends

Vogels tellen op het strand is bij vogelaars niet erg populair. Hierdoor zijn er vrijwel geen gegevens voorhanden uit het verleden. De enige tellingen die konden worden opgespoord zijn twintig jaar geleden door Jelle van Dijk verricht in het kader van het boek 'Vogels van Noordwijk en omstreken' dat in 1989 is uitgegeven. Hiervan zijn vijf tellingen bruikbaar voor vergelijking met de huidige cijfers. Deze tellingen werden in 1984 en 1985 uitgevoerd op het strandtraject Langevelderslag-Zandvoort. Dit traject overlapt voor een deel het traject Langevelderslag-provinciegrens dat bij de recente tellingen werd aangehouden. Daar het eerste ongeveer twee maal zo lang is zijn de aantallen die zijn opgenomen gehalveerd om een goede vergelijking mogelijk te maken. De data waarop destijds werd geteld waren 15 december 1984, 12 januari 1985, 16 februari 1985, 26 oktober 1985 en 14 december 1985. Uit de recente tellingen werden die vijf gekozen welke deze twintig jaar later het meest benaderden. Deze data zijn 14 december 2004, 15 januari 2005, 7 februari 2005, 31 oktober 2005 en 14 december 2005.

Natuurlijk vormen vijf tellingen over krap vier kilometer strand een te smalle basis voor conclusies over trends. Daar komt bij dat twee oude tellingen tijdens een vorstperiode zijn gedaan, terwijl de nieuwe allemaal vorstvrij waren.

Frappant zijn daarom de overeenkomsten en hier en daar de grote verschillen. Het meest in het oog

springend is de toename van het aantal Drieteenstrandlopers. Deze toename is geen toeval want de soort zit landelijk al jaren fors in de lift (van Roomen et al 2005, van Turnhout & van Roomen 2005). Volgens SOVON zit de die toename voornamelijk in de Nearctische populatie die ons land alleen aandoet tijdens de voor- en najaarstrek in het Waddengebied en de Zoute Delta. Van de Siberische populatie die o.a. op de Noordzeestranden de winter doorbrengt wordt verondersteld dat die stabiel zou zijn. Het leidt echter geen twijfel dat ook deze populatie behoorlijk is toegenomen. Alle signalen wijzen in die richting. Zo werd op 8 maart 2007 een nieuw maartrecord gevestigd met 780 vogels op tien kilometer strand. Het oude record was slechts een jaar oud. Op 15 maart 2006 werden 371 drieteentjes geteld.

	1984-1985	2004-2005
Scholekster	34	17
Zilverplevier	1	0
Kanoet	1	0
Drieteenstrandloper	124	1045
Steenloper	1	87
Bonte Strandloper	12	2
Tureluur	6	0
Kokmeeuw	283	324
Stormmeeuw	1012	1138
Zilvermeeuw	3085	5090
Geelpootmeeuw	1	2
Kleine Mantelmeeuw	50	250
Grote Mantelmeeuw	411	100
Drieteenmeeuw	1	1
Grote Stern	0	1
Kauw	2	0
Bonte Kraai	25	0
Zwarte Kraai	1	70
Sneeuwgorz	2	0

Tabel 3. Gesommeerde aantallen van vijf strandtellingen op het traject Langevelderslag-provinciegrens in de jaren 1984-1985 en 2004-2005.

Het verschil in het aantal Steenlopers is vermoedelijk te verklaren doordat het uitzonderlijk hoge aantal dat op 14 december 2005 werd genoteerd precies in de meegewogen tellingen zat. Bij de meeuwen valt de toename van het aantal Kleine Mantelmeeuwen op. Deze soort is de laatste twintig jaar veel talrijker geworden en heeft de neiging in het najaar steeds langer in de zuidelijke Noordzee te blijven hangen voordat zij richting

Zuid-Europa wegtrekken. Zo werd op 4 november 2006 een nieuw maandrecord gevestigd van maar liefst 606 Kleine Mantelmeeuwen.

Bij de Grote Mantelmeeuw lijkt een tegenovergestelde ontwikkeling gaande. De aantallen in de jaren tachtig waren duidelijk hoger dan nu. Deze negatieve ontwikkeling werd ook landelijk geconstateerd door SOVON (van Roomen et al 2005).

Tot slot iets over de kraaien. Legendarisch zijn de verhalen van oudere vogelaars over de grote aantallen Bonte Kraaien die in Noordwijk werden waargenomen.

Jelle van Dijk heeft het laatste staartje hiervan op kunnen schrijven. Helaas is de soort tegenwoordig helemaal verdwenen. Zijn plek op het strand lijkt volledig ingenomen door de Zwarte Kraai.

Verdeling over het strand

Sinds begin 2003 is op verzoek van SOVON het strand verdeeld in drie ongeveer even grote telgebieden. Dit zijn vanuit het zuiden gezien achtereenvolgens telgebied 1092 dat begint bij de vuurtoren en loopt tot de Duindamseslag (3,5 km.), 1093 tot de Langevelderslag (3,0 km.), en 1094 tot de provinciegrens tussen Noord- en Zuid-Holland (3,5 km.).

Deze drie gebieden zijn vrijwel identiek met alleen een duidelijk verschil in recreatiedruk.

Het zuidelijkste deel direct aansluitend aan het dorp Noordwijk aan Zee is verreweg het drukst bezocht. Het aantal bezoekers neemt naar het noorden toe geleidelijk af en is ten noorden van de Langevelderslag het geringst. Het strand direct rondom de Langevelderslag en in geringere mate rondom de Duindamseslag worden drukker bezocht dan verder hiervandaan.

Van dertien soorten zijn de aantallen per telgebied gesommeerd. De resultaten (tabel 4) geven een divers beeld.

Drieteenstrandlopers en Steenlopers zijn over het hele traject te vinden maar zijn het talrijkst voorbij de Langevelderslag op het stilste deel van het strand.

Tussen de vuurtoren en Langevelderslag zijn voornamelijk foeragerende Drieteenstrandlopers te vinden. Ten noorden hiervan worden naast foeragerende vogels ook rustende groepen gevonden. Deze groepen bestaan meestal uit meer dan 50 dicht op elkaar staande vogels. Soms groeperen zich zelfs meer dan 500 vogels bij elkaar. Zij staan altijd dicht bij de waterkant.

De meeuwen vallen in twee groepen uiteen, de 'struiners' en 'vissers'. De struiners, waaronder Kok-, Storm-, en Zilvermeeuw, foerageren veel op het strand en zijn tamelijk gelijkmatig over het

strand verdeeld. Bij de Kokmeeuw valt zelfs een voorkeur voor het drukste deel van het strand op. Waarschijnlijk is de nabijheid van het dorp hiervoor bepalend. Kokmeeuwen verblijven in de winter graag in de bebouwde omgeving (Spaans 2000).

Zilvermeeuwen blijken zeer gelijkmatig over het strand verdeeld. De grote aantallen waargenomen zilvers maken deze verdeling betrouwbaar.

Het lijkt erop dat het gemiddelde aantal Zilvermeeuwen per maand op het Noordwijkse strand als maat kan worden genomen voor het hele strand van Hoek van Holland tot Den Helder. Slechts de havens van Scheveningen en IJmuiden en de strekdammen bij Delfland en in de kop van Noord-Holland zorgen voor enig verschil in het verder monotone strandlandschap.

In de topmaand december verblijven gemiddeld bijna 5000 Zilvermeeuwen op 10 kilometer Noordwijkse strand (figuur 1g). Voor de Hollandse kust, bijna 120 kilometer lang, betekent dit dat er mogelijk gemiddeld 60.000 Zilvermeeuwen verblijven in de winter.

Het beeld bij de 'vissers' onder de meeuwen is geheel anders. Zij gebruiken het strand immers vooral om er te rusten. Het is niet verwonderlijk dat juist het rustigste deel van het strand favoriet is bij de Geelpoot-, Kleine Mantel-, en Grote Mantelmeeuw.

Alle drie soorten zijn het minst talrijk op het drukste strand direct ten noorden van het dorp. Grote Mantelmeeuwen verblijven op het drukste strand altijd als enkelingen temidden van grote groepen Zilvermeeuwen.

Ten noorden van Langevelderslag zijn regelmatig grote groepen van meer dan 50 rustende Grote Mantelmeeuwen te vinden. Het is de meest schuwe meeuwensoort die bij verstoring als eerste op de wieken gaat.

Dat de verdeling van de Geelpootmeeuw op het strand meer overeenkomt met die van de Kleine Mantelmeeuw dan met de Zilvermeeuw is niet zo verwonderlijk.

Hun gedrag komt meer overeen met dat van de Kleine Mantelmeeuw.

Alle Geelpootmeeuwen werden waargenomen in groepen Kleine Mantelmeeuwen en foerageerden nooit.

Sterns gebruiken het strand uitsluitend om er te rusten. Dat ook hun voorkeur wederom uitgaat voor het stilste stuk strand ligt voor de hand.

Kauwen zitten geconcentreerd voor het dorp. Als echte dorpsbewoners gebruiken zij zelfs alleen het meest zuidelijke deel van het strand, daar waar de strandpaviljoens te vinden zijn. Ten noorden van de eerste opgang in de Noordduinen zijn nooit Kauwen waargenomen.

	vuurtoren- duind.slag 1092	duind.slag- langv.slag 1093	langv.slag- prov.grens 1094
percentage strand	35%	30%	35%
Scholekster	41%	21%	38%
Drieteenstrandloper	27%	19%	54%
Steenloper	17%	24%	59%
Kokmeeuw	55%	21%	24%
Stormmeeuw	26%	36%	38%
Zilvermeeuw	37%	26%	37%
Geelpootmeeuw	9%	15%	76%
Kleine Mantelmeeuw	19%	27%	54%
Grote Mantelmeeuw	16%	21%	63%
Grote Stern	17%	32%	51%
Visdief	29%	28%	43%
Kauw	100%	0%	0%
Zwarte Kraai	48%	18%	34%

Tabel 4. Verdeling (in procent) over de drie telgebieden.

Zwarte Kraaien zitten ook graag voor het dorp op het strand. Verder kom je ze op het hele strand tegen. De meeste vogels zijn afkomstig uit de achterliggende duinen. Hier broedt de Zwarte Kraai op veel plaatsen tot in de Zeereep. De vogels gebruiken het nabijgelegen strand om te foerageren. In de winter bezoeken vermoedelijk ook vogels uit meer landinwaarts gelegen territoria het strand.

Conclusies

Het strand van Noordwijk wordt tegenwoordig als één groot recreatiegebied beschouwd. Desondanks is er nog steeds plaats voor een groot aantal vogels. Dit grote aantal is verdeeld over een beperkt aantal soorten. De hoogste aantallen worden in het winterhalfjaar bereikt. Dan worden regelmatig meer dan tienduizend vogels waargenomen. De Zilvermeeuw is verreweg de talrijkste soort. Het strand van Noordwijk is voor de winterpopulatie Drieteenstrandlopers in Nederland van groot belang want regelmatig verblijft meer dan 10%

hiervan tussen Noordwijk en de provinciegrens. De Drieteenstrandloper is de afgelopen twintig jaar verhoudingsgewijs het sterkst in aantal toegenomen.

Vogelsoorten die het strand voornamelijk gebruiken om er te rusten zijn vooral op het stilste gedeelte ten noorden van de Langevelderslag te vinden. Maatregelen om de rust op het strand te vergroten zullen juist daar het meest gunstige effect sorteren.

Literatuur:

- Aartse E, Baalbergen W, Cramer A, van Dijk J, Glasbergen J, Hoek D, van der Linden H, Moerkerk J, Verweij C.M.J. 1973. *De vogels van Noordwijk*. Noordwijk.
- Camphuysen C.J. & van Dijk J. 1983. *Zee- en kustvogels langs de Nederlandse kust, 1974-79*. Limosa 56: 81-230.
- van Dijk J. & Hoek D.M. 1989. *Vogels van Noordwijk en omstreken*. Noordwijk.
- van Roomen M., van Winden E., Hustings F., Koffijberg K., Kleefstra R., SOVON Ganzen- en zwanengroep & Soldaat L. 2005. *Watervogels in Nederland in 2003/2004*. SOVON-monitoring-rapport 2005/03, RIZA-rapport BM05.15, SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Spaans A.L. 2000, *Grote plaatstrouw van Kokmeeuwen aan een winterkwartier in Den Haag*. Limosa 73: 87-96.
- Spierenburg. P, Verkade H. 2004. *Bloemen en sterntjes. Dakbroeders op Bloemenveiling Flora Holland, Rijnsburg*. De Strandloper 36^e jaargang nr. 4: 22-27
- van Turnhout C. & van Roomen M. 2005. *Effecten van strandsuppleties langs de Nederlandse kust op Drieteenstrandloper en kustbroedvogels* Sovon-onderzoeksrapport 2005/05 SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Verkade H, 2004. *De 'Logovogel'*. De Strandloper 36^e jaargang nr. 2: 20-21

